

Mina-Maria Rusu (coord.)

Geanina Cotoi

Irina Hăilă

Mihaela Timingeriu

Exerciții practice de Limba și literatura română

CAIET DE LUCRU

Clasa a V-a

Modalități de lucru diferențiate

Pregătire suplimentară prin planuri individualizate

Ediția a II-a

Acest auxiliar didactic este aprobat pentru utilizarea în unitățile de învățământ preuniversitar prin O.M.E.N. nr. 3022/08.01.2018.
Lucrarea este elaborată în conformitate cu Programa școlară în vigoare, aprobată prin O.M.E.N. nr. 3393/28.02.2017.

Redactare: Bianca Vișan, Amalia Mărășescu, Daniel Mitran
Tehnoredactare: Stelian Bigan
Pregătire de tipar: Marius Badea
Design copertă: Ionuț Broștianu

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Exerciții practice de Limba și literatura română : caiet de lucru : clasa

a V-a / Mina-Maria Rusu (coord.), Geanina Cotoi, Irina Hăilă, Mihaela

Timingeriu. - Ed. a 2-a. - Pitești : Paralela 45, 2018

ISBN 978-973-47-2777-3

- I. Rusu, Mina-Maria
- II. Cotoi, Geanina
- III. Hăilă, Irina
- IV. Timingeriu, Mihaela

811.135.1
821.135.1.09

COMENZI – CARTEA PRIN POȘTĂ

EDITURA PARALELA 45
Bulevardul Republicii, Nr. 148, Clădirea C1, etaj 4, Pitești,
jud. Argeș, cod 110177
Tel.: 0248 633 130; 0753 040 444; 0721 247 918
Tel./fax: 0248 214 533; 0248 631 439; 0248 631 492
E-mail: comenzi@edituraparelela45.ro
sau accesați www.edituraparelela45.ro

Tiparul executat la tipografia *Editurii Paralela 45*

E-mail: tipografie@edituraparelela45.ro

Copyright © Editura Paralela 45, 2018

Prezenta lucrare folosește denumiri ce constituie mărci înregistrate,
iar conținutul este protejat de legislația privind dreptul de proprietate intelectuală.

Dragul nostru elev, draga noastră elevă,

Am pregătit pentru tine un Caiet de lucru care te va ajuta să înțelegi mai ușor ceea ce presupune programa școlară pentru clasa a V-a, la Limba și literatura română. Vei descoperi, în paginile acestui auxiliar didactic, exerciții diverse, ordonate de la simplu la complex, astfel încât să-ți poți urmări progresul în învățare.

Surpriza acestui auxiliar didactic este rubrica intitulată Plicul cu jocuri. Aici, vei găsi o serie de jocuri, care îți vor solicita creativitatea și te vor pune în situația de a folosi ceea ce înveți la școală într-un mod original și amuzant.

Dragi profesori și părinți,

De ce COMpetență și PERformanță (COM.PER)?

COM.PER este nu doar o simplă abreviere a doi termeni specifici educației – *competență* și *performanță*, ci un cuvânt nou creat în limba română care pune alături *elevul* și *potențialul individual* cu *standardele* care, odată atinse, certifică transferul cunoștințelor în competențe și asociază evoluția școlară din gimnaziu cu profilul absolventului acestei etape de școlaritate.

La începuturile introducerii termenului *competență* ca preambul pentru vechile programe de limba și literatura română, s-a operat o ajustare terminologică, fără modificări curriculare prin care să se înțeleagă faptul că *obiectivele* acestora se aflau în raport de complementaritate cu secvența cunoscută sub numele de *atitudini și valori*, care atrăgeau atenția explicit asupra faptului că profesorul are obligația de a proiecta cunoștințele derivate din programă în evoluția postșcolară a elevului, în viața lui viitoare de adult, accentuând asupra aspectului formativ al învățării. Aveam, așadar, o programă proiectată pe *obiective, atitudini și valori*, reflectate în *activități și învățare* și în *conținuturi asociate* al căror nivel de înțelegere era evaluat concret la examenele naționale, ca o finalitate imediată a procesului în miezul căruia se afla elevul, pe toată durata școlarității în gimnaziu.

În etape succesive, am încercat să eliminăm din vechea programă acele cunoștințe care nu aveau relevanță pentru aria de cultură generală, în care se poziționează învățământul preuniversitar gimnazial, fapt care nu s-a reflectat și în tipărirea unor manuale adecvate simplificării și reajustărilor programei. Acest aspect a favorizat ignorarea de către profesor a programei simplificate și luarea doar a manualului/manualelor drept reper al activității de predare-învățare. Astfel, am constatat că scrisorile metodice transmise către profesori nu au reușit să-i convingă pe aceștia asupra necesității simplificării cunoștințelor pe fondul aplicării principiului accesibilității, fapt care a condus la continuarea practicii de a preda conținuturile propuse de manuale, ba chiar și mai mult, la aprofundarea acestora cu ajutorul auxiliarelor didactice, în majoritate complicând prezentarea faptelor de limbă și a fenomenului literar. Se ajunsese, acum câțiva ani în urmă, la o încărcare a elevului cu *informații*, care mai de care mai *sofisticate*, mai *abstracte* și mai *inutile* care frâneau sau chiar deturnau de la sensul corect procesul de optimizare a comunicării și de receptare/producere a

textului literar. În paralel, auxiliarele didactice de pe piață ofereau soluții de aprofundare și de extindere a programei vechi, astfel încât elevul, aflat între aspirația de a obține o notă cât mai mare la examenele naționale și de a avea asigurat un loc la liceul dorit, devenea, prin perseverența cu care memora cunoștințele predate de către profesor, o persoană pentru care școala reprezenta doar un spațiu formal de obținere a unor note recunoscute la nivel național, departe de a-i oferi șansa formării competențelor generale din cadrul disciplinei. Noile programe au rezolvat problema competențelor, în manieră pedagogică, astfel încât secvența *atitudini și valori* să fie integrată corect în cele cinci competențe generale, din care derivă *competențele specifice*.

Pentru a sprijini înțelegerea corectă a deplasării accentului programei de pe cunoștințe pe formarea de competențe, am considerat necesară punerea la dispoziția profesorilor a unor auxiliare didactice care, în viziune total modernă, suplineau incoerențele din manualele vechi și aplicau corect noua viziune din programa centrată pe competențe. Acest deziderat s-a accentuat cu fiecare ediție a *Exercițiilor practice*, de fapt forma pe înțelesul tuturor a abrevierii COM.PER. *Exercițiile practice* au dat coerență vechii programe în contextul în care s-a încercat și s-a reușit o actualizare a vechiului model curricular, centrat pe obiective, fiind de un real folos atât elevilor, cât și profesorilor de gimnaziu, în procesul complex de formare a competențelor generale și specifice, corelate cu competențele-cheie, așa cum prevede nivelul intermediar la care se află elevul de gimnaziu. Aceste inconveniente sperăm să le fi rezolvat noile programe, construite din start pentru a forma elevilor *competențe de comunicare și culturale* reale care să le asigure un orizont de cultură generală adecvat vârstei, să-i sensibilizeze în raport cu valorile perene ale lumii și să le favorizeze inserția socială de succes.

Această nouă ediție a lucrării, complet modificată, pliată perfect pe noutățile din curriculum pentru clasa a V-a (noile planuri-cadru, noua programă și noile manuale), contribuie substanțial la formarea de competențe reale privind disciplina limba și literatura română, fiind de fapt o variantă prietenoasă și atractivă, utilă nu doar elevilor și profesorilor, ci și părinților interesați de progresul propriilor copii.

Recomandarea noastră este de a utiliza acest auxiliar care, prin structură și conținut, prin exercițiile diferențiate propuse și aplicate particularităților de vârstă ale elevilor, poate fi considerat o formă dezvoltată de parcurgere a programei, astfel încât orice activitate de evaluare aplicată elevilor va dovedi faptul că ei au atins performanțe maxime în primul rând pentru că au fost sprijiniți de o carte scrisă cu har pentru ei, de dascăli creativi, cu experiență în activitatea la catedră.

Autoarele

Lectură

Tipare textuale de structurare a ideilor: narativ, descriptiv, explicativ Cuvinte-cheie, idee principală, idee secundară, temă

Să ne reamintim!

Completează enunțurile următoare:

1. Tema unui text este
2. Un enunț care include informația esențială dintr-un paragraf sau dintr-un fragment de text reprezintă o
3. Ideile secundare completează ideile principale cu detalii semnificative referitoare la
4. Planul simplu de idei al unui text narativ cuprinde
5. Planul dezvoltat de idei cuprinde atât, cât și dintr-un text literar.

Să rezolvăm exerciții, pentru a înțelege mai mult!

Inițiere

I. Citește cu atenție textul care urmează, apoi rezolvă cerințele:

Un poet persan povestește că un câine, care murea de sete după ce rătăcise mult timp prin deșert, a ajuns până la urmă în fața unei ape. S-a aplecat să-și potolească setea, dar, văzându-și în apă propria imagine, a crezut că era un alt câine, care păzea locul, oprindu-l să bea.

Câinele însetat s-a culcat gâfâind lângă râu și a așteptat. Puțin mai târziu, s-a apropiat din nou, s-a aplecat prudent și a privit: celălalt câine era tot acolo.

Câinele s-a tras înapoi și, chinuit de sete, s-a culcat din nou. Scena s-a repetat de câteva ori. Într-un sfârșit, la capătul puterilor și răzbit de sete, s-a aruncat în apă, gata să se lupte cu celălalt patruped.

În apă, spre marea lui surpriză, nu a găsit niciun câine. S-a zbenguit, și-a potolit în voie setea. Apa i s-a părut delicioasă.

După o vreme, a ieșit din râu. Înainte de a porni la drum, s-a mai uitat o dată în apă.

Celălalt câine era din nou acolo și se uita la el.

(Jean Claude Carrière, *Câinele însetat*, fragment)

1. Subliniază 10 cuvinte pe care le consideri importante pentru a înțelege mesajul transmis de textul dat.
2. Alege, din seria următoare, trei enunțuri care transmit numai informațiile esențiale pentru înțelegerea textului:
 - a) Unui câine însetat îi este frică să bea apă, din cauza altui animal.
 - b) După un timp, chinuit de sete, câinele se aruncă în apă și nu descoperă niciun alt animal.
 - c) Un câine însetat ajunge la apă și își vede reflexia.
 - d) La plecare, câinele își vede din nou reflexia în apă.

- e) Câinele ajunge în apă și este fericit.
f) Câinele se apropie de apă, dar se retrage de fiecare dată, crezând că este în pericol.

3. Formulează un singur enunț în care să sintetizezi conținutul textului dat.

Consolidare

II. Citește cu atenție textul următor, apoi rezolvă cerințele:

a. *{Au fost odată un împărat și o împărăteasă care aveau o fată pe care o numiră Luminoara, pentru că era foarte frumoasă și era pentru dâșii ca o lumină, ca lumina ochilor. Și cu cât creștea mai mare, cu atâta se făcea mai frumoasă și mai fermecătoare. Și tocmai din pricina aceasta nu ieșea ea la preumblare*, temându-se să nu o fure cineva.}*

b. *{Într-o zi, când se scoboară soarele spre apus și e mai frumos și mai plăcut de preumblat, a ieșit și ea întâiași dată din grădina împărătească. Însă ce i-a plăcut ei mai mult și mai mult, dintre toate câte a văzut, a fost soarele, carele se cobora încet spre apus.}*

Mult timp a stat ea și s-a uitat la soare cum apune și mult timp după apusul lui, la razele sale cele luminoase, care ca niște fire nemărginite de aur se întindeau pe câmpia cerului.

De atunci, în toată seara ieșea să privească apusul soarelui, până ce în urma urmelor s-a îndrăgostit de dânsul.}

c. *{Iar după ce s-a îndrăgostit ea de soare, s-a îmbolnăvit de dorul lui și le-a cerut voie părinților să-l caute.}*

Bieții părinți o binecuvântară și-i deteră cele trebuincioase de drum, să meargă în căutarea soarelui.}

d. *{Greu drum a mers [...]. Ajungând ea la un palat care strălucea așa de tare că îți lua vederile, a intrat în el, și ce să vadă?... Vede pe mult-doritul și căutatul său iubit, pe Soare, stând la masă și strălucind așa de tare, cum adică numai singur soarele și nimeni altul poate să strălucească așa de frumos.}*

e. *{Dar lasă că nici Soarele nu era de gheață. Și cum a privit la Luminoara, îndată s-a îndrăgostit de ea, căci și ea nu era o fată, iacă așa, de rând ca toate fetele, ci era o fată așa de frumoasă și fermecătoare, că să fi căutat în lumea întreagă, alta ca dânsa n-ai fi aflat...}*

f. *{Mama Soarelui, însă, o bătrână de când lumea și foarte răutăcioasă, aflându-se asemenea în casă și văzând pe Luminoara că se apropie de feciorul său, și cunoscând-o după vorba ei că trebuie să fie fată și nu fecior, după cum era îmbrăcată, și temându-se să nu i-l răpească prin frumusețea ei, a început a o blestema și a-i zice:*

— Tu, care ai cutezat să străbați până în acest palat și ai voit să ademenești prin frumusețea și vorba ta cea dulce pe fiul meu, de azi înainte să te prefaci în pasăre și să zbori toată ziua în sus, plângând pe frumosul Soare, pentru îndrăzneala ta cea mare, că ai venit până aicea și ai vorbit cu dânsul!...}

g. *{Și într-adevăr, Luminoara s-a prefăcut într-o păsărică, pe care oamenii o numesc Ciocârlie și care mai în toată ziua zboară foarte sus în aer, cântând și plângând după scumpul său Soare, pe care tocmai atunci, când l-a aflat, după o cale așa de lungă și primejdioasă, a trebuit să îl piardă pentru totdeauna.}*

(Lia Ciocârlia, text adaptat după Simion Florea Marian)

*preumblare – plimbare

1. Transcrie, din text, două cuvinte/secvențe care se referă la timpul și la spațiul acțiunii.

.....

2. Formulează câte o idee principală pentru fiecare paragraf marcat în text cu acolade.

a.

b.

c.

d.

e.

f.

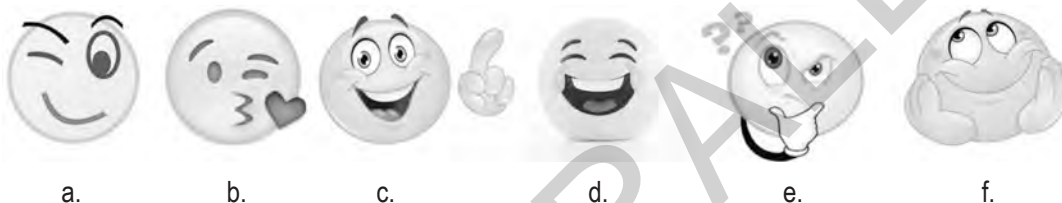
Elemente de construcție a comunicării

Gramatică

Enunțul. Punctuația enunțului

Să ne reamintim!

Alcătuiește comunicări potrivite pentru a reda ce exprimă fiecare dintre emoticoanele următoare:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Să rezolvăm exerciții, pentru a înțelege mai mult!

Inițiere

1. Încercuiește răspunsul corect:

Enunțurile imperative transmit informații care pot fi considerate adevărate sau false în raport cu aspectul din realitate la care se referă. DA/NU

Enunțurile interogative solicită informații. DA/NU

Enunțurile asertive exprimă un ordin, o comandă, un îndemn, o interdicție, o rugămintă. DA/NU

Enunțurile exclamative redau o stare sufletească a emițătorului. DA/NU

2. Repartizează, în patru coloane, enunțurile asertive, interogative, exclamative și imperative, notând litera corespunzătoare enunțului în spațiile libere din coloana potrivită.

- a) — *Ne puteți aștepta o clipă?*
- b) — *Hai să explorăm împrejurimile!*
- c) *Copiii se uitară pe fereastră la cerul de un cenușiu nemaîntâlnit.*
- d) — *Slavă Domnului că te-ai întors mai repede!*
- e) *Vlad începu să ia notițe.*
- f) — *Poți să mă ajuți să mă ridic?*

g) – Ce elegant te-ai îmbrăcat astăzi!

h) Maria era la fel de entuziasmată ca la prânz, de parcă ar fi plecat în vacanță.

Enunțuri asertive	Enunțuri interogative	Enunțuri exclamative	Enunțuri imperative

3. Alcătuieste patru enunțuri asertive care să conțină informații despre sportul tău preferat.

.....

.....

.....

.....

4. Formulează trei întrebări pe care ai dori să le adresezi părinților tăi, pentru a afla informații despre jocurile copiilor lor.

.....

.....

.....

5. Ai citit cartea *Povestea băiatului care transformă în ciocolată tot ce atinge*, de Patrick Skene Catling?

a) Dacă ai citit-o, formulează cel puțin trei enunțuri asertive, în care să te referi la conținutul cărții.

b) Dacă nu ai citit-o, formulează cel puțin trei întrebări pe care le-ai adresa unei persoane care a citit-o.

Consolidare

6. Formulează enunțuri interogative care să poată avea ca răspuns afirmațiile următoare:

a) — Revin în oraș la ora 10.00.

Model: — Când revii în oraș?

b) — Aceasta este revista pentru copii, despre care ți-am povestit în nenumărate rânduri.

.....

c) — Clasa noastră are 28 de elevi.

.....

d) — Da, îmi place foarte mult să rezolv rebusuri.

.....

e) — Matematica este materia mea preferată.

.....

f) — Cu siguranță mă voi ascunde în spatele casei.

.....

g) — Mă voi întâlni cu părinții mei.

.....

h) — Nu m-am obișnuit la noul loc de muncă, deoarece nu cunosc pe nimeni acolo.

Cuprins

Dragul nostru elev, draga noastră elevă, Dragi profesori și părinți / 3

EVALUARE INIȚIALĂ / 5

ELEMENTE DE INTERCULTURALITATE / 8

Carte românească de învățătură: de la prima carte tipărită la cartea digitală / 8
Identitate personală – identitate națională – diversitate culturală și lingvistică / 17
Modele comportamentale în legende greco-romane / 22

COMUNICARE ORALĂ / 29

LECTURĂ / 37

Tipare textuale de structurare a ideilor: narativ, descriptiv, explicativ
Cuvinte cheie, idee principală, idee secundară, temă / 37
Narativul literar. Acțiune, personaj, timp, spațiu / 44
Personificarea și comparația / 51
Narativul nonliterar. Acțiune, participanți, timp, spațiu / 55
Narativul în texte multimodale (text și imagine – banda desenată) / 60
Textul descriptiv (literar/nonliterar) / 63
Textul explicativ / 70

ELEMENTE DE CONSTRUCȚIE A COMUNICĂRII / 75

Gramatică / 75
Enunțul. Punctuația enunțului / 75
Propoziția / 80
Predicatul verbal / 84
Subiectul / 88
Atributul / 91
Verbul / 96
Substantivul / 125
Prepoziția / 131
Pronumele / 135
Adjectivul / 140
Numeralul / 144
Ortoepie și ortografie / 149
Vocabular / 155
Variație stilistică. Limbă standard. Normă și abatere / 161

REDACTARE / 162

EVALUARE FINALĂ / 170

EVALUARE INIȚIALĂ

Barem de corectare și de notare / 172

EVALUARE FINALĂ

Barem de corectare și de notare / 174